

TÜRKİYE-ENDONEZYA DIŞ TİCARETİ VE MAKİNE VE AKSAMLARI SEKTÖRÜ

Endonezya'nın GSYİH'sı 2001-2008 yılları arasında üç katına çıkarak 2008 yılında 490,4 milyar \$'a ulaşmış, GSYİH'daki artış hızı da son yıllarda artış göstererek %6'nın üzerine çıkmıştır. 2008 yılında 140 milyar \$ ihracata karşılık, 117 milyar \$ ithalatı bulunan ülkenin dış ticaret hacmi son yıllarda artış sergilemekte, genel olarak dış ticaret fazlası vermektedir. Ülkenin ihracatından en fazla payı Japonya alırken, en fazla ithalat da Singapur'dan gerçekleştirilmektedir. Diğer önemli ticari partnerler; Çin, Güney Kore ve ABD olarak dikkat çekmektedir.

Endonezya, 2004 yılında işbaşına gelen Devlet Başkanı Susilo Bambang YUDHOYONO'nun uyguladığı politikalar ile önemli ekonomik gelişmeler sağlamıştır. Hükümet, finans sektörü, gümrükler ve vergi konularında reformlar gerçekleştirmiş ve 2007 yılı Mart ayında yeni yatırım yasası yürürlüğe girmiştir. Bununla birlikte, ülke halen yoksulluk, işsizlik, yetersiz altyapı, yolsuzluk karmaşık yasal düzenlemeler ve bölgeler arası gelir dağılımı farklılıkları ile boğuşmaktadır. Bankacılık dışındaki finans sektörü, fonlar ve sigorta halen yeterli düzeyde güçlü değildir.

Endonezya'nın 4,3 milyar varil kanıtlanmış petrol rezervi bulunmaktadır. Ayrıca, ülke 97,8 trilyon metreküp doğal gaz rezervine sahiptir. Asya Kalkınma Bankası'nın (ADB) proje finansmanı için ayrılan yaklaşık 5,5 milyar \$ tutarındaki kaynaklarından yararlanan ülkeler sıralamasında Hindistan, Pakistan ve Çin'in ardından dördüncü sırada yer alan Endonezya'nın, Türk yurtdışı müteahhitlik hizmetleri açısından izlenmesi gereken bir ülke konumunda olduğu, Endonezya'da uzun dönemde enerji tesisleri, altyapı projeleri ve inşaat malzemeleri alanlarında iş olanakları bulunduğu değerlendirilmektedir.

İthalatta bazı mallar için ithal öncesi izin prosedürü bulunmaktadır. Uygulama bir nevi lisans uygulamasıdır. Bu çerçevede, bu malların ithalatı belirli tipte ithalatçılara açıktır. Bu tip ithalatçılar üretici ithalatçılar (IP), onaylanmış veya kayıtlı ithalatçılardır (IT). Bu izinler Sanayi ve Ticaret Bakanlıklarından alınmaktadır. Yine bazı ürünler için (pirinç, mısır, soya fasulyesi, şeker, bazı tekstil ürünleri, elektrikli ve elektronik cihazlar) özel ithalat numarası (NPIK) alınması gerekmektedir. Gıda ve kozmetik ürünleri ithalatında, ithalat öncesi ithalatçı tarafından mal bazında Sağlık Bakanlığı'ndan alınan ML (Overseas Mark) uygulaması bulunmaktadır. Ağaç ve ağaç mamulleri ihracatında tomruk ihracatı yasaktır. Kimyevi atıkların Endonezya'ya girişi yasaktır. Bunun dışında ülkeye ithal edilen malların ticari gemiler ve balıkçılık gemileri hariç yeni olması gerekmektedir. **Kullanılmış makine ithali izne tabidir.** Bu makineleri üretici firmalar ihtiyaçları bağlamında ithal edebilir. İzin sonrası makinelerin yükleme ülkesinde kontrolü gerekmektedir.

Tarife dışı engeller olarak ithalatta uygulanan minimum fiyat ile test ve etiketleme kuralları görülebilir. Endonezya Gümrük İdaresi uygulanacak gümrük vergisinin hesaplanmasında beyan edilen fatura fiyatını esas almak yerine, kendi belirlediği fiyatı esas almaktadır. Bu uygulamanın gerekçesi düşük faturalandırmayı önlemek olarak açıklanmakla birlikte uygulamada ithal mallar mevcut gümrük vergisinden daha yüksek vergilendirilmektedir.

Dünya Ticaret Örgütü'ne 1995'te üye olan Endonezya, ithalatta ASEAN ülkeleri ve ASEAN ülkeleri dışı ülkeler için ayrı gümrük tarife oranları uygulamaktadır. 2009 yılı Gümrük vergileri genel olarak, ASEAN Ülkeleri dışında %0-15 bandında değişmektedir. Sadece alkollü içkilerde vergiler yüksektir. %90-150 arasında değişmektedir. ASEAN Ülkelerine ise üçüncü ülkelerden daha düşük vergi uygulanmaktadır. Bu band %0-5 arasındadır. İthalatta KDV oranı %10'dur. Ayrıca ithalatta bazı mallar için lüks mallar satış

vergisi uygulanmaktadır. Bu oran maddelere göre değişmekle birlikte %10-75 arasındadır. Alkollü içkiler için bu oran %40-75 arasında değişmektedir.

Endonezya'da perakende piyasasının 7,3 milyar \$ olduğu tahmin edilmekte olup, özellikle kırsal kesim olmak üzere geleneksel pazarların perakende piyasasında önemi büyüktür. Marka bilinci gelişen orta gelir grubunca ise marketler tercih edilmektedir. Gıda harcamaları gelir düzeyi arttıkça düşmekle birlikte bugün hane halkının harcamalarının %55'ini oluşturmaktadır. Perakende ve toptan piyasası orta ve büyük ölçekte olmak kaydıyla yabancı yatırıma açıktır. Piyasada çok uluslu firmalardan Carrefour, Metro, Makro, Sogo, ACE Hardware yer almaktadır. Piyasada yer alabilmek için Endonezyalı ortak şartı bulunmaktadır. Küçük ölçekli işletmeler yabancı yatırıma açık değildir. 1998'de ilk mağazasını açan Carrefour hipermarket sektörüne hakim durumdadır. Yerel firmalarca sahip olunan mini market zincirleri hızla yayılmaktadır. Bu market zincirleri Hero, Indomaret, Alfa'dır. Mall şeklinde alışveriş merkezleri giderek artan biçimde piyasada yer almaktadır. Tekstil sektöründe fabrika outletleri Bandung, Cakarta ve Semarang şehirlerinde yaygın durumdadır.

Genel Bilgiler

RESMİ ADI	Endonezya Cumhuriyeti
BAŞKENTİ	Cakarta
RESMİ DİL	Bahasa Endonezya
BAĞIMSIZLIK TARİHİ	17 Ağustos 1945 (açıklama) 27 Aralık 1949 (Hollanda'dan)
DEVLET BAŞKANI	Susilo Bambang YUDHOYONO (20 Ekim 2004'ten beri)
HÜKÜMET BAŞKANI	Susilo Bambang YUDHOYONO (20 Ekim 2004'ten beri) (Endonezya'da Devlet Başkanı ayrıca Hükümet Başkanıdır)
DİN	Müslüman %86,1, Protestan %5,7, Katolik %3, Hindu %1,8, diğer %3,4
YÜZÖLÇÜMÜ	1.919.440 km ²
NÜFUS	237,5 milyon (Temmuz 2008)
ORTALAMA ÖMÜR	Kadın 72,13 / Erkek 67,13
ETNİK YAPI (%)	Javalı %40,6, Sundalı %15, Madurlu %3,3, Minangkabau %2,7, Betawi %2,4, Bugis %2,4, Banten %2, Banjar %1,7, diğer %29,9
ÜYESİ OLDUĞU BAŞLICA ULUSLARARASI KURULUŞLAR	APEC, AsDB, ASEAN, ESCAP, FAO, G-15, G-19, G-77, IBRD, ICC, IDB, IFC, IHO, ILO, IMF, IMO, Interpol, IOC, ISO, NAM, OIC, OPCW, OPEC, UN, UNAMSIL, UNCTAD, UNESCO, UNIDO, UNIKOM, UNMIBH, UNMOP, UNMOT, UNOMIG, UPU, WCL, WFTU, WHO, WIPO, WMO, WTO
MESAİ GÜNLERİ VE SAATLERİ	Pazartesi-Cuma 08.00-16.00
BÜYÜK KENTLER (VARSA LİMANLAR)	Bandung (3,8 milyon), Surabaya (2,6 milyon), Medan (2 milyon), Semarang (1,5 milyon)
TÜRKİYE İLE SAAT FARKI	4-5 saat (Ülkemizdeki ileri saat uygulamalarına göre değişmektedir)
RESMİ TATİL GÜNLERİ (2009)	1 Ocak YeniYıl 26 Ocak Çin Yeni Yılı 9 Mart Hz.Muhammed'in Doğum Günü 26 Mart Nyepi Günü 10 Nisan Kutsal Cuma 9 Mayıs Vesak-Buddha Purnima 20 Temmuz Miraç 17 Ağustos Endonezya Bağımsızlık Günü 18-23 Eylül Ramazan Bayramı 18 Aralık İslami Yeni Yıl 25-26 Aralık Noel Tatili
ULUSLARARASI TELEFON KODU	62

Genel Ekonomik Veriler

GSYİH- DÜNYA SIRALAMASI	490,4 milyar \$ (2008) 19. Büyük Ekonomi (2008, IMF) 21. Büyük Ekonomi (2008, CIA) 20. Büyük Ekonomi (2007, WB)
KİŞİ BAŞINA GSYİH	2.064 \$ (2008)
GSYİH BÜYÜME HIZI	% 6,1 (2008)
İHRACAT-DÜNYA SIRALAMASI	32 (2007-WTO)
İTHALAT-DÜNYA SIRALAMASI	32 (2007-WTO)
ENFLASYON ORANI	% 11,1 (2008)
DIŞ BORÇ	144 milyar \$
İŞSİZLİK ORANI	% 8,2
PARA BİRİMİ - PARİTESİ	Endonezya Rupisi (IDR), 1 \$ = 11.006 IDR
DÜNYA BANKASI İŞ YAPMA KOLAYLIĞI SIRALAMASI	129 (2009 Sıralaması)
GSMH'NİN SEKTÖREL DAĞILIMI	Tarım %13,5, Sanayi %45,6, Hizmetler %40,8 (2008)
DOĞAL KAYNAKLAR	Petrol, kalay, doğal gaz, nikel, kereste, boksit, bakır, verimli ekilebilir arazi, kömür, altın, gümüş.
BAŞLICA SANAYİ DALLARI	Petrol ve doğal gaz, tekstil, giyim, ayakkabı, madencilik, çimento, kimyasal gübre, kontrplak, kauçuk, gıda, turizm.
BAŞLICA TARIMSAL ÜRETİM	Pirinç, maniok, yerfıstığı, kauçuk, kakao, kahve, palm yağı, kurutulmuş hindistan cevizi içi, kümes hayvancılığı, et ürünleri, domuz, yumurta.
BAŞLICA İHRAÇ ÜRÜNLERİ	Petrol ve doğalgaz, Maden ve mineraller, Makine ve ekipman, Yenilebilir yağlar
BAŞLICA İTHAL ÜRÜNLERİ	Makine ve ekipman, Petrol ve doğalgaz, Temel metaller, Kimyasallar
İHRACATINDA BAŞLICA ÜLKELER	Japonya (%21), ABD (%12), Singapur (%12), ÇHC (%10)
İTHALATINDA BAŞLICA ÜLKELER	Singapur (%44), ÇHC (%19), Japonya (%13), G.Kore (%9)

Yıllara Göre Endonezya'ya Ait Başlıca Göstergeler

Yıllar	GSYİH (Milyar \$)	Büyüme (%)	Kişi Başına Gelir	Enflasyon Oranı (%)	İhracat (Milyar \$)	İthalat (Milyar \$)
2001	164,1	3,8	719	11,5	57,4	34,7
2002	200,1	4,4	865	11,9	59,2	35,7
2003	234,8	4,7	1.067	6,8	64,1	39,5
2004	256,8	5,0	1.136	6,4	70,7	50,6
2005	285,9	5,7	1.248	17,1	86,9	69,4
2006	364,6	5,5	1.571	6,6	103,5	73,8
2007	432,9	6,3	1.842	5,8	118	85,0
2008	490,4	6,1	2.064	11,1	139,8	116,6

A. TÜRKİYE-ENDONEZYA DIŞ TİCARETİ

Anlaşmalar ve Protokoller

Anlaşma Adı	İmza Tarihi	RG Tarih ve No'su
Ticaret Anlaşması	14/09/1959	29/09/1964, 11819
Ekonomik ve Teknik İşbirliği Anlaşması	18/12/1982	19/06/1983, 18082
Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması	25/02/1997	10/05/1998, 23338
Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşması	25/02/1997	15/02/2000, 23965
VII. Dönem KEK Protokolü	18/09/2008	19/01/2009, 27115

Ülkemiz ile Endonezya arasındaki KEK toplantıları neticesinde, iki ülke arasında gümrük, sanayi, standardizasyon, ulaştırma, tarım, doğal afetler, enerji, bankacılık, turizm ve ihracatı geliştirme alanlarında işbirliği öngörülmüş olup konuya ilişkin çalışmalar anılan toplantılar bağlamında devam etmektedir.

Türkiye ile Endonezya arasındaki ticaret rakamları aşağıdaki tabloda verilmiş olup, 1999 yılında 194 milyon \$ olan toplam dış ticaret hacmi 9 katına çıkarak 2008 yılında 1,7 milyar \$'a ulaşmıştır. 2008 yılında 284 milyon \$ ihracatımıza karşılık, söz konusu ülkeden 1,4 milyar \$ ithalatımız bulunmaktadır. Endonezya ile dış ticaretimiz ülkemiz aleyhine açık vermekte olup, bu dış ticaret açığı 2008 yılında 1,1 milyar \$ civarındadır. Diğer taraftan, 2008 yılında Endonezya'ya olan ihracatımız %63,7 artarken, Endonezya'dan ithalatımız %3,6 oranında artış sergilemiştir.

Türkiye-Endonezya Dış Ticareti (Bin \$)

YILLAR	İHRACAT	DEĞİŞİM (%)	İTHALAT	DEĞİŞİM (%)	HACİM	DENGE
1999	29.154	0,7	164.994	-6,1	194.148	-135.840
2000	30.494	4,6	231.389	40,2	261.883	-200.895
2001	32.418	6,3	202.235	-12,6	234.653	-169.817
2002	28.543	-12,0	327.021	61,7	355.564	-298.478
2003	46.971	64,6	450.354	37,7	497.325	-403.383
2004	54.119	15,2	623.420	38,4	677.539	-569.301
2005	80.797	49,3	750.238	20,3	831.035	-669.441
2006	84.949	5,1	1.031.303	37,5	1.116.252	-946.354
2007	173.736	104,5	1.359.928	31,9	1.533.664	-1.186.192
2008	284.426	63,7	1.408.895	3,6	1.693.321	-1.124.469
2008/5 aylık	136.732	-	632.507	-	769.239	-495.775
2009/5 aylık	73.667	-46,1	379.949	-39,9	453.616	-306.282

Kaynak: TÜİK verileri

İki ülke arasında dış ticaretin daha yakından incelenmesi amacıyla mal grupları bazında verilere bakıldığında; 2008 yılında Türkiye'nin Endonezya'ya yaptığı toplam ihracat içinde en büyük paya sahip olan fasılın 118 milyon \$ ile "değirmencilik ürünleri, malt, nişasta, inülin buğday gluteni" olduğu (esasen buğday unu) görülmektedir. Bu ürün grubunu, "tütün ve tütün yerine geçen işlenmiş maddeler" ile "demir ve çelik" izlemiştir. 2008 yılında Endonezya'ya ihracatımızda 84. fasılda bulunan "makine ve aksamları" 7. sırada yer almıştır. Söz konusu ülke, makine ve aksamları ihracatımızda ülke sıralamasında gerilerde bulunmakla birlikte, sektör açısından ihracatımızın gelişme kaydettiği potansiyel bir pazar niteliği taşımaktadır.

Türkiye'nin Endonezya'ya İhraç Ettiği Başlıca Mallar (\$)

FASIL	ÜRÜN ADI	2007	2008	DEĞİŞİM (%)	PAY (%)
11	Değirmencilik ürünleri, malt, nişasta, inülin, buğday gluteni	47.254.465	118.862.023	151,5	41,8
24	Tütün ve tütün yerine geçen işlenmiş maddeler	26.040.033	26.828.820	3,0	9,4
72	Demir ve çelik	15.500.550	26.269.647	69,5	9,2
85	Elektrikli makine ve cihazlar, aksam ve parçaları	4.204.480	24.742.504	488,5	8,7
29	Organik kimyasal müstahzarlar	6.517.078	24.368.226	273,9	8,6
28	İnorganik kimyasal müstahzarlar, organik, inorganik bileşikler	7.335.817	9.431.041	28,6	3,3
84	Makine ve Aksamları	5.103.591	7.667.221	50,2	2,7
52	Pamuk	5.307.509	6.541.920	23,3	2,3
57	Halılar ve diğer dokumaya elverişli maddeden yer kaplamaları	4.041.686	5.538.676	37,0	1,9
25	Tuz, kükürt, toprak ve taşlar, alçılar ve çimento	3.433.568	5.313.913	54,8	1,9
	Diğer Ürünler	48.996.757	28.862.341	-41,1	10,1
	Toplam	173.735.534	284.426.332	63,7	100,0

Kaynak: TUIK verileri

2008 yılında Türkiye'nin Endonezya'dan yaptığı toplam ithalat içinde ise en büyük paya sahip olan ürün grubu yaklaşık %16,5 pay ile "sentetik ve suni devamsız lifler" dir. Bu ürün grubunu, %13,2 pay ile "hayvansal ve bitkisel yağlar, bunların müstahzarları" izlemektedir.

Türkiye'nin Endonezya'dan İthal Ettiği Başlıca Mallar (\$)

FASIL	ÜRÜN ADI	2007	2008	DEĞİŞİM (%)	PAY (%)
55	Sentetik ve suni devamsız lifler	236.505.648	232.484.878	-1,7	16,5
15	Hayvansal ve bitkisel yağlar ve bunların müstahzarları	213.421.025	185.996.784	-12,8	13,2
40	Kauçuk ve kauçuktan eşya	125.710.549	168.574.275	34,1	12,0
85	Elektrikli makine ve cihazlar, aksam ve parçaları	121.940.231	103.207.456	-15,4	7,3
39	Plastik ve plastikten mamul eşya	72.944.537	98.366.857	34,9	7,0
54	Dokumaya elverişli suni ve sentetik lifler	101.227.545	98.132.600	-3,1	7,0
64	Ayakkabılar, getrler, tozluklar vb eşya ve aksamı	50.826.459	72.374.241	42,4	5,1
48	Kağıt ve karton; kağıt hamurundan kağıt ve kartondan eşya	67.677.693	62.596.482	-7,5	4,4
62	Örülmemiş giyim eşyası ve aksesuarları	33.939.853	50.041.341	47,4	3,6
52	Pamuk	43.443.140	35.895.335	-17,4	2,5
	Diğer Ürünler	292.290.921	301.224.571	3,1	21,4
	Toplam	1.359.927.601	1.408.894.820	3,6	100,0

Kaynak: TUIK verileri

B. ENDONEZYA’NIN MAKİNE VE AKSAMLARI SEKTÖRÜ DIŞ TİCARETİ

Birleşmiş Milletler verilerine göre; Endonezya’nın 2008 yılı itibarıyla makine ihracatı %11,6 artışla 5,2 milyar \$ seviyesinde gerçekleşmiştir. Endonezya’nın makine ihracatında en önemli alıcı Singapur’dur. Singapur’u Japonya, ABD, Hollanda, Tayland, Çin ve Malezya izlemektedir. Türkiye ise, 2008 yılında Endonezya’nın makine ihraç ettiği ülkeler arasında 45. sırada yer almıştır.

Endonezya’nın Ülkelere Göre Makine ve Aksamları İhracatı (Bin \$) - 84. Fasıl

	Ülkeler	2004	2005	2006	2007	2008	2008/2007 %Değişim
1	Singapur	1.324.572	1.535.380	1.289.703	1.481.977	1.504.283	1,5
2	Japonya	540.995	620.994	520.909	603.955	760.886	26,0
3	ABD	441.263	430.838	344.518	361.729	467.525	29,2
4	Hollanda	202.208	277.521	267.565	331.237	346.301	4,5
5	Tayland	162.589	246.504	266.663	293.231	326.300	11,3
6	Çin	126.516	154.158	202.710	274.708	253.294	-7,8
7	Malezya	266.556	316.887	270.042	278.236	249.845	-10,2
8	Avustralya	65.450	64.459	94.879	107.384	116.320	8,3
9	Filipinler	53.206	61.751	75.671	83.143	111.947	34,6
10	Vietnam	26.807	48.342	55.416	63.768	106.214	66,6
11	Hindistan	37.626	64.222	78.819	84.357	79.931	-5,2
12	BAE	32.451	46.603	41.586	47.951	76.998	60,6
13	İngiltere	18.599	25.726	34.868	57.149	76.477	33,8
14	Hong Kong	90.141	83.246	142.709	34.035	70.134	106,1
15	Almanya	59.047	79.060	64.800	63.197	70.068	10,9
	Diğer Ülkeler	405.006	504.351	611.489	504.191	595.044	18,0
	TOPLAM	3.853.032	4.560.042	4.362.347	4.670.248	5.211.567	11,6

Kaynak: BM İstatistik Bölümü

Endonezya’nın makine ve aksamları ihracatında ilk sırayı %17,8 pay ve 927 milyon \$ ile “matbaacılığa mahsus baskı makineleri, yardımcı makineler” kalemi almaktadır. Dörtlü GTİP bazında ilk beş kalem Endonezya’nın makine ihracatının yaklaşık %61’ini oluşturmaktadır.

Endonezya’nın Makine ve Aksamları İhracatındaki Başlıca Kalemler (Bin \$)

GTİP	GTİP TANIMI	2007	2008	2008/2007 %Değişim
8443	MATBAACILIGA MAHSUS BASKI MAKINELERİ, YARDIMCI MAKINELER	744.439	927.158	24,5
8471	OTOMATİK BİLGİ İŞLEM MAKINELERİ, ÜNİTELERİ	976.529	864.553	-11,5
8473	YAZI, HESAP, MUHASEBE, BİLGİ İŞLEM, BÜRO İÇİN DİĞER MAKİNE VE CİHAZLARIN AKSAMI	699.675	775.924	10,9
8431	AGIR İŞ MAKİNE VE CİHAZLARININ AKSAMI, PARÇALARI	301.572	350.550	16,2
8414	HAVA-VAKUM POMPASI, HAVA/GAZ KOMPRESÖRÜ, VANTİLATÖR, ASPIRATÖR	212.459	239.727	12,8
8409	İÇTEN YANMALI, PİSTONLU MOTORLARIN AKSAM-PARÇALARI	163.207	202.502	24,1
8418	BUZDOLAPLARI, DONDURUCULAR, SOĞUTUCULAR, ISI POMPALARI	143.368	195.386	36,3

8402	BUHAR JENERATÖRLERİ, KIZGIN SU ÜRETEN KAZANLAR	58.611	125.080	113,4
8482	HER NEVİ RULMANLAR	101.599	115.522	13,7
8421	SANTRİFÜJLE ÇALIŞAN KURUTMA, FİLTRE, ARITMA CİHAZLARI	103.237	112.411	8,9
8483	TRANSMİSYON MİLLERİ, KRANKLAR, YATAK KOVANLARI, DİŞLİLER, ÇARKLAR	90.219	108.394	20,1
8429	DOZERLER, GREYDER, SKREYPER, EKSKAVATÖR, KÜREYİCİ, YÜKLEYİCİ VB.	141.750	107.346	-24,3
8469	YAZI MAKİNELERİ, KELİME İŞLEME MAKİNELERİ	79.456	94.536	19,0
8474	TOPRAK, TAŞ, METAL CEVHERİ VB. AYIKLAMA, ELEME VB. İÇİN MAKİNELER	39.012	81.784	109,6
8407	ALTERNATİF-ROTATİF KIVILCIM ATEŞLEMELİ, İÇTEN YANMALI MOTORLAR	116.411	79.429	-31,8
	DİĞER	698.704	831.265	19,0
	TOPLAM	4.670.248	5.211.567	11,6

Kaynak: BM İstatistik Bölümü

Endonezya'nın 84. fasıl bazında makine ithalatı 2008 yılında bir önceki seneye göre %92,3 oranında artış göstererek 18,3 milyar \$'a yükselmiştir. Japonya, Çin, Singapur, ABD, Tayland ve Almanya Endonezya'nın makine ithal ettiği başlıca ülkelerdir. Türkiye ise 2008 yılında Endonezya'nın makine ithalatında 36. sırada bulunmaktadır.

Endonezya'nın Ülkelere Göre Makine ve Aksamları İthalatı (Bin \$) - 84. Fasıl

	Ülkeler	2004	2005	2006	2007	2008	2008/2007 % Değişim
1	Japonya	2.139.478	2.426.282	1.794.660	2.232.747	4.240.599	89,9
2	Çin	534.769	885.272	978.326	1.506.170	3.581.177	137,8
3	Singapur	369.271	570.293	574.660	687.703	2.409.537	250,4
4	ABD	575.855	812.066	825.912	882.254	1.360.064	54,2
5	Tayland	365.833	521.765	484.702	750.187	1.188.746	58,5
6	Almanya	546.494	605.754	454.236	727.144	982.348	35,1
7	Malezya	199.621	243.286	283.208	339.910	593.087	74,5
8	G. Kore Cum.	256.736	212.765	173.456	249.730	554.626	122,1
9	Tayvan	242.337	310.162	265.929	350.082	531.237	51,7
10	İtalya	238.563	304.980	249.670	310.015	443.269	43,0
11	Avustralya	119.035	209.125	239.453	212.381	335.124	57,8
12	Hong Kong	30.376	28.612	39.062	48.046	218.651	355,1
13	İngiltere	85.597	104.444	112.295	109.154	180.992	65,8
14	Finlandiya	28.057	28.770	49.505	116.729	178.807	53,2
15	İsviçre	87.185	147.982	130.342	134.165	171.409	27,8
	Diğer Ülkeler	491.791	664.636	748.180	862.235	1.335.323	54,9
	TOPLAM	6.310.998	8.076.194	7.403.596	9.518.652	18.304.996	92,3

Kaynak: BM İstatistik Bölümü

Endonezya'nın makine ve aksamları ithalatındaki başlıca kalemler arasında ilk sırayı 8471 nolu GTİP'de bulunan "otomatik bilgi işlem makineleri, üniteleri" almaktadır. Ülkenin diğer önemli makine sektörü ithal kalemleri arasında ise; "yazı, hesap, muhasebe, bilgi işlem, büro için diğer makine ve cihazların aksamı", "ağır iş makine ve cihazlarının aksamı, parçaları", "dozerler, greyder, skreyper, ekskavatör,

küreyici, yükleyici vb.”gibi alt ürün grupları yer almaktadır. Dörtlü GTİP bazında makine ithalatındaki ilk beş kalem Endonezya’nın toplam makine ithalatının %33’ünü oluşturmaktadır.

Endonezya’nın Makine ve Aksamları İthalatındaki Başlıca Kalemler (Bin \$)

GTİP	GTİP TANIMI	2007	2008	2008/2007 %Değişim
8471	OTOMATİK BILGI ISLEM MAKINELERI, ÜNİTELERİ	844.897	1.805.488	113,7
8473	YAZI, HESAP, MUHASEBE, BILGI ISLEM, BÜRO İÇİN DİGER MAKINE VE CİHAZLARIN AKSAMI	111.511	1.231.517	1.004,4
8431	AGIR IS MAKINE VE CİHAZLARININ AKSAMI, PARÇALARI	693.163	1.105.183	59,4
8429	DOZERLER, GREYDER, SKREYPER, EKSKAVATÖR, KÜREYICI, YÜKLEYICI VB.	561.038	1.100.962	96,2
8409	İÇTEN YANMALI, PISTONLU MOTORLARIN AKSAM-PARÇALARI	548.429	876.915	59,9
8483	TRANSMİSYON MILLERİ, KRANKLAR, YATAK KOVANLARI, DISLİLER, ÇARKLAR	507.505	864.216	70,3
8413	SİVİLAR İÇİN POMPALAR, SİVİ ELEVATÖRLERİ	398.996	641.689	60,8
8439	KAGIT HAMURU, KAGIT, KARTON İMALINE MAHSUS MAKINE VE CİHAZLAR	327.062	609.242	86,3
8481	MUSLUKÇU, BORUCU ESYASI- BASINÇ DÜŞÜRÜCÜ, TERMOSTATİK VALF DAHİL	301.269	516.046	71,3
8414	HAVA-VAKUM POMPASI, HAVA/GAZ KOMPRESÖRÜ, VANTİLATÖR, ASPIRATÖR	286.917	510.227	77,8
8477	KAUÇUK, PLASTİK ESYA İMAL VE İSLEME MAKINE VE CİHAZLARI	192.379	459.073	138,6
8411	TURBOJETLER, TURBO-PROPELLER, DİGER GAZ TÜRBİNLERİ	214.705	447.872	108,6
8419	İSİ DEĞİSİKLİĞİ YÖNTEMİ İLE MADDELERİ İSLEMEK İÇİN CİHAZLAR	223.072	398.084	78,5
8479	KENDİNE ÖZGÜ FONKSİYONLU MAKINE VE CİHAZLAR	227.488	385.031	69,3
8408	DİZEL, YARI DİZEL MOTORLAR (HAVA BASINCI İLE ATEŞLENEN, PISTONLU)	180.979	364.651	101,5
	DİĞER	3.899.242	6.988.800	79,2
	TOPLAM	9.518.652	18.304.996	92,3

Kaynak: BM İstatistik Bölümü

C. TÜRKİYE İLE ENDONEZYA’NIN MAKİNE VE AKSAMLARI SEKTÖRÜ DIŞ TİCARETİ

2008 yılında Endonezya’ya 84. fasıl itibariyle makine ve aksamaları sektörü ihracatımız %50,2; ithalatımız ise %9,5 artmıştır. 2002-2008 yılları arasında ise; Endonezya ile Türkiye arasındaki makine ve aksamaları dış ticaret hacmi yaklaşık dört katına çıkarken, bu dönemde iki ülke arasındaki dış ticarete Türkiye aleyhine dış ticaret açığı oluşmuştur. 2002-2008 döneminde, Endonezya’ya yönelik makine ihracatımız yaklaşık 6 katına çıkarken, Endonezya’dan makine ithalatımız 3,7 kat artış göstermiştir. Yine bu dönemde, Endonezya’ya en fazla makine ihracat artışımız %149,8 ile 2005 yılında, bu ülkeden en fazla makine ithalat artışımız %124,1 ile 2003 yılında kaydedilmiştir.

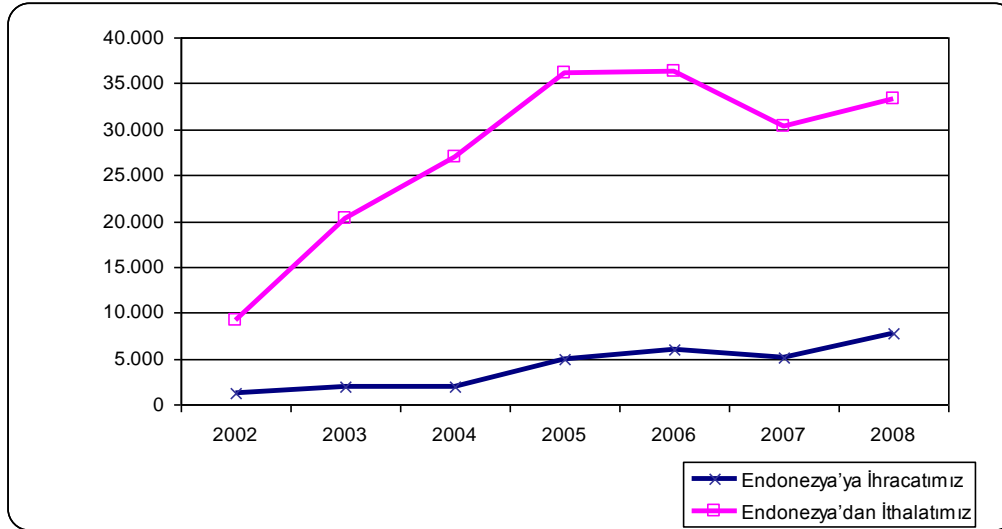
2009 yılının ilk beş ayında ise Endonezya’ya yönelik sektör ihracatımız 1,6 milyon \$, aynı dönemde söz konusu ülkeden gerçekleştirilen sektör ithalatı ise 6,2 milyon \$ olarak gerçekleşmiştir. Türkiye-Endonezya arasındaki makine dış ticaretinde; 2002 yılında %13,8 olan ihracatımızın ithalatı karşılama oranı 2009 yılı Ocak-Mayıs döneminde %25,7’ye yükselmiş durumdadır.

Türkiye ile Endonezya Arasındaki Makine ve Aksamları Dış Ticareti (\$ -84. Fasıl)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009 Ocak-Mayıs
Endonezya’ya İhracatımız	1.252.860	1.897.178	1.981.124	4.949.006	6.077.280	5.103.591	7.667.221	1.595.647
Endonezya’dan İthalatımız	9.076.825	20.342.173	27.015.132	36.079.057	36.354.915	30.373.760	33.267.179	6.207.429
Dış Ticaret Hacmi	10.329.685	22.239.351	28.996.256	41.028.063	42.432.195	35.477.351	40.934.400	7.803.076
Dış Ticaret Dengesi	-7.823.965	-18.444.995	-25.034.008	-31.130.051	-30.277.635	-25.270.169	-25.599.958	-4.611.782
İhracat Değişim (%)		51,4	4,4	149,8	22,8	-16,0	50,2	
İthalat Değişim (%)		124,1	32,8	33,6	0,8	-16,5	9,5	

Kaynak: TÜİK verileri

Türkiye ile Endonezya arasında Makine ve Aksamları Dış Ticareti (bin \$-84. Fasıl)

Kaynak: TÜİK Verileri

1. İHRACAT

TÜİK verilerine göre Endonezya'ya yönelik olarak OAİB işgal alanına; **84. fasılda olup, OAİB işgal alanında bulunmayan GTİP'lerin eklenmesiyle oluşturulan makine sektörü toplamı** ihracatı, 2008 yılında bir önceki yıla göre %58,1 artarak 9,6 milyon \$'a ulaşmıştır. 2008 yılında Endonezya'ya yönelik makine sektörü toplamı ihracatında, 3,7 milyon \$'lık ihracatı ile "klima ve soğutma makineleri" mal grubunun ilk sırada, 1,9 milyon \$ ile "tarım ve ormancılıkta kullanılan makine ve aksesuarları"nın ikinci sırada, 1,3 milyon \$ ile de "tekstil ve konfeksiyon makineleri ve aksesuarları"nın üçüncü sırada yer aldığı görülmektedir.

Türkiye ile Endonezya Arasında Makine Sektör Toplamı İhracat ve İthalat Rakamları (\$)

MAKİNE SEKTÖRÜNÜN TAMAMINA AİT TÜRKİYE GENELİ FİİLİ İTHALAT-İHRACAT RAKAMLARI						
Değer (\$)	İHRACAT		İTHALAT		(%)Değişim	
	2007	2008	2007	2008	İhracat	İthalat
REAKTÖRLER VE KAZANLAR	4.298	30.001	0	0	598,0	-
TÜRBİNLER-TURBOJETLER, AKSAM VE PARÇALAR	88.018	166.161	0	0	88,8	-
POMPALAR VE KOMPRESÖRLER	157.390	163.847	166.789	324.501	4,1	94,6
VANALAR	45.686	57.340	6.322	4.493	25,5	-28,9
KLİMALAR VE SOĞUTMA MAK.	2.174.662	3.713.658	805	2.124.603	70,8	-
ISITICILAR VE FIRINLAR	68.328	77.817	9.995	87.778	13,9	778,2
HADDE VE DÖKÜM MAK., KALIPLAR, AKS. VE PARÇ.	411.658	70.416	29.697	0	-82,9	-100,0
GIDA SAN. MAKİNELERİ, AKS. VE PARÇ.	427.410	698.906	68.945	149.112	63,5	116,3
TARIM VE ORMANCILIKTA KULLANILAN MAK., AKS.,PÇ.	950.959	1.895.850	0	0	99,4	-
YÜK KALDIRMA,TAŞIMA VE İSTİFLEME MAK.,AKS.,PÇ.	21.050	223.583	0	8.069	962,2	-
İNŞAAT VE MADENCİLİKTE KULLAN. MAK. AKS. PÇ.	0	209.638	13.269	39.629	-	198,7
KAĞIT İMALİNE VE MATBAACILIĞA MAHSUS MAK.	682.500	0	212	379	-100,0	78,8
KURUTMA, YIKAMA MAK.AKS.PRÇ.	14.257	0	0	0	-100,0	-
TEKSTİL VE KONFEKSİYON MAKİNELERİ, AKS. VE PARÇ.	597.915	1.288.540	19.956	558.256	115,5	-
DERİ İŞLEME VE İMALAT MAKİNELERİ, AKS. VE PARÇ.	0	0	0	0	-	-
KAUÇUK, PLASTİK, LASTİK İŞLEME VE İMALİ MAK.	8.595	1.500	208.067	0	-82,5	-100,0
TAKIM TEZGAHLARI	16.548	1.756	725	853.124	-89,4	-
MOTORLAR, AKSAM VE PARÇALARI	71.195	117.412	172.049	7.642	64,9	-95,6
BÜRO MAKİNELERİ	300	0	28.873.817	27.283.306	-100,0	-5,5

RULMANLAR	326	607	150.689	224.812	86,2	49,2
SİLAH VE MÜHİMMAT	1.440	0	0	0	-100,0	-
AMBALAJ MAKİNELERİ, AKSAM-PARÇALARI	212.086	533.707	0	346	151,6	-
DİĞER MAKİNELER, AKSAM VE PARÇALAR	114.412	343.531	689.629	1.601.721	200,3	132,3
TOPLAM	6.069.033	9.594.270	30.410.966	33.267.771	58,1	9,4

Kaynak: TÜİK Verileri

84. fasıl itibariyle sektör ihracatında önemli yer tutan kalemler ise dörtlü GTİP bazında incelendiğinde; ilk üç sırada yer alan 8418 nolu GTİP altında tanımlanan “buzdolapları, dondurucular, soğutucular, ısı pompaları”, 8451 nolu GTİP altında tanımlanan “dokuma maddelerini yıkama, kurutma, ütüleme makine ve cihazları” ile 8422 nolu GTİP altında tanımlanan “yıkama, temizleme, kurutma, doldurma, vb. işler için makine ve cihazlar”ın anılan ülkeye makine ihracatımızın yaklaşık dörtte üçünü oluşturduğu görülmektedir.

Endonezya’ya Makine ve Aksamları İhracatımızda Başlıca Kalemler (84.Fasıl-Ş)

GTİP	GTİP TANIMI	2007	2008	2009 Ocak-Mayıs	2008/2007 % Değişim
8418	BUZDOLAPLARI, DONDURUCULAR, SOĞUTUCULAR, ISI POMPALARI	2.174.662	3.713.658	397.491	70,8
8451	DOKUMA MADDELERİNİ YIKAMA, KURUTMA, ÜTÜLEME MAKİNE VE CİHAZLARI	568.709	547.170	5.427	-3,8
8422	YIKAMA, TEMİZLEME, KURUTMA, DOLDURMA VB. İŞLER İÇİN MAKİNE, CİHAZ	219.097	533.707	30.164	143,6
8421	SANTRİFÜJLE ÇALISAN KURUTMA, FİLTRE, ARITMA CİHAZLARI	46.606	453.724	14.950	873,5
8446	DOKUMA TEZGAHLARI (MAKİNELERİ)	0	416.270	0	-
8428	KALDIRMA, İSTİFLEME, YÜKLEME, BOSALTMA MAKİNE VE CİHAZLARI	21.050	220.837	0	949,1
8437	TOHUMLARI TEMİZLEME, AYIRMA, ÖĞÜTME, İŞLEME MAKİNE VE CİHAZLARI	404.403	219.921	12.024	-45,6
8479	KENDİNE ÖZGÜ FONKSİYONLU MAKİNE VE CİHAZLAR	38.829	211.523	0	444,8
8445	LİFLERİ HAZIRLAYAN, İPLİK ÜRETEN-HAZIRLAYAN MAKİNELER	3.000	203.185	419.696	-
8412	DİĞER MOTORLAR VE KUVVET ÜRETEN MAKİNELER	88.018	166.161	0	88,8
8431	AGIR İŞ MAKİNE VE CİHAZLARININ AKSAMI, PARÇALARI	0	138.656	88.625	-
8414	HAVA-VAKUM POMPASI, HAVA/GAZ KOMPRESÖRÜ, VANTİLATÖR, ASPIRATÖR	117.524	122.108	19.756	3,9
8448	YARDIMCI TEKSTİL MAKİNE, CİHAZLARI VE AKSAM-PARÇALAR	21.756	117.934	38.155	442,1
8409	İÇTEN YANMALI, PİSTONLU MOTORLARIN AKSAM-PARÇALARI	71.195	117.412	81.562	64,9
8474	TOPRAK, TAŞ, METAL CEVHERİ VB. AYIKLAMA, ELEME VB. İÇİN MAKİNELER	0	70.982	0	-

8480	METAL DÖKÜMÜ İÇİN KASALAR, PLAKALAR, KALIP MODELLERİ	404.638	70.416	58.965	-82,6
8438	YIYECEK/İÇECEK SANAYİNDE KULLANILAN MAKİNE VE CİHAZLAR	0	57.494	0	-
8481	MUSLUKÇU, BORUCU ESYASI-BASINÇ DÜŞÜRÜCÜ, TERMOSTATİK VALF DAHİL	45.686	57.340	35.469	25,5
8483	TRANSMİSYON MILLERİ, KRANKLAR, YATAK KOVANLARI, DISLİLER, ÇARKLAR	16.395	52.635	24.359	221,0
8419	ISI DEĞİŞİKLİĞİ YÖNTEMİ İLE MADDELERİ İŞLEM İÇİN CİHAZLAR	33.506	44.973	9.935	34,2
	DİĞERLERİ	828.517	131.115	359.069	-84,2
	TOPLAM	5.103.591	7.667.221	1.595.647	50,2

Kaynak: TÜİK Verileri

2. İTHALAT

Makine sektör toplamı itibarıyla Türkiye'nin Endonezya'dan ithalatı, 2008 yılında bir önceki yıla göre %9,4'lük artışla 33,3 milyon \$ olarak gerçekleştirmiştir. Endonezya'dan en fazla ithal edilen mal grubu, 27,3 milyon \$ ile "büro makineleri" olmuştur.

2008 yılında Türkiye'nin Endonezya'dan 84. fasıl itibarıyla en fazla ithal ettiği ürün grubu ise, %38,2 pay ile 8415 nolu GTİP'de yer alan "otomatik bilgi işlem makineleri, üniteleri"dir. "Matbaacılığa mahsus baskı makineleri, yardımcı makineler" ile "buzdolapları, dondurucular, soğutucular, ısı pompaları" diğer önemli ithal kalemleri arasında bulunmaktadır.

Endonezya'dan Makine ve Aksamaları İthalatımızda Başlıca Kalemler (84.Fasıl-\$)

GTİP	GTİP TANIMI	2007	2008	2009 Ocak-Mayıs	2008/2007 %Değişim
8415	OTOMATİK BİLGİ İŞLEM MAKİNELERİ, ÜNİTELERİ	11.693.849	12.721.688	1.263.385	8,8
8417	MATBAACILIĞA MAHSUS BASKI MAKİNELERİ, YARDIMCI MAKİNELER	12.252.549	12.540.225	3.806.834	2,3
8418	BUZDOLAPLARI, DONDURUCULAR, SOĞUTUCULAR, ISI POMPALARI	805	1.776.472	223.334	-
8419	HESAP, MUHASEBE, KAYDEDİCİ KASA, DAMGA BASAN MAKİNELER	3.908.717	1.257.999	73.671	-67,8
8421	SANTRİFÜJLE ÇALISAN KURUTMA, FİLTRE, ARITMA CİHAZLARI	675.150	1.081.856	222.613	60,2
8422	METAL, SİNERLESMİS METAL KARBÜR, SERMETLERİ TALASSIZ İŞLEME MAKİNELERİ	0	845.760	0	-
8423	YAZI, HESAP, MUHASEBE, BİLGİ İŞLEM, BÜRO İÇİN DİĞER MAKİNE VE CİHAZLARIN AKSAMI	1.018.914	763.773	111.733	-25,0
8424	ELEKTRİK/ELEKTRONİK AMPUL, TÜP, VALF MONTAJ MAKİNELERİ	0	508.081	0	-
8428	LİFLERİ HAZIRLAYAN, İPLİK ÜRETEN-HAZIRLAYAN MAKİNELER	0	437.593	0	-
8431	KLİMA CİHAZLARI-VANTİLATÖRLÜ, ISI, NEM DEĞİŞTİRME TERTİBATLI	0	348.131	103.607	-

8438	HAVA-VAKUM POMPASI, HAVA/GAZ KOMPRESÖRÜ, VANTILATÖR, ASPIRATÖR	153.687	317.958	76.527	106,9
8443	HER NEVI RULMANLAR	150.689	224.812	60.989	49,2
8445	YIYECEK/İÇECEK SANAYİNDE KULLANILAN MAKİNE VE CİHAZLAR	0	81.304	140.819	-
8448	SANAYİ VE LABORATUVAR İÇİN FIRINLAR; ELEKTRİKSİZ	0	80.691	0	-
8451	YARDIMCI TEKSTİL MAKİNE, CİHAZLARI VE AKSAM-PARÇALAR	19.956	61.057	87.367	206,0
8463	DOKUMA MADDELERİNİ YIKAMA, KURUTMA, ÜTÜLEME MAKİNE VE CİHAZLARI	0	59.606	0	-
8466	AGIR İS MAKİNE VE CİHAZLARININ AKSAMI, PARÇALARI	13.269	39.629	29.327	198,7
8467	BU FASILIN BASKA YERİNDE YER ALMAYAN MAKİNELERİN AKSAM, PARÇASI	222	33.906	0	-
8468	TRANSMİSYON MILLERİ, KRANKLAR, YATAK KOVANLARI, DISLİLER, ÇARKLAR	4.119	19.617	0	376,3
8470	TARTI ALET VE CİHAZLARI	12.617	12.696	0	0,6
	DİĞERLERİ	469.217	54.325	7.223	-88,4
	TOPLAM	30.373.760	33.267.179	6.207.429	9,5

Kaynak: TÜİK Verileri

DEĞERLENDİRME

Endonezya ile ülkemiz arasındaki ticaret son yıllarda hızla artmaktadır. Bu artışın giderek artan biçimde devam edeceği düşünülmektedir. Ülkemizin ithal ettiği ürünler genelde ham maddeler olup ülkemiz sanayinin ihtiyaç duyduğu ürünlerdir. Ayrıca, bu ürünlerin bir kısmı ülkemizde işlenerek üçüncü ülkelere ihraç edilmektedir. Endonezya'daki altyapı yatırımlarının ve yatırım ortamının gelişmesiyle birlikte ülkemiz yatırımlarının artması beklenilmelidir.

Bu ülke ile ticari ilişkilerde, karşılıklı temas önemli bir unsurdur. İnternette adresi temin edilen firmaların mevcudiyeti hakkında Müşavirliğimizin görüşüne müracaat edilmesinde yarar bulunmaktadır. Bu firmalarca dünya fiyatlarının altında teklif edilen fiyatlara itibar edilmemelidir. Bu tür firmalara avans adı altında herhangi bir ödeme yapılmamalı, ödeme şekli olarak akreditif esas alınmalıdır.

Ticari anlaşmazlık halinde, firma alacaklarının yasal olarak takibi ve anlaşmazlıkların halli oldukça uzun zaman almaktadır. Bu itibarla ödeme şekli firmalarımız açısından önem arz etmektedir. Firmalarımız bu hususu dikkate almalıdır.

KAYNAKLAR

- T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı, Anlaşmalar Genel Müdürlüğü, Endonezya Ülke Profili, Haziran 2009.
- T.C. Cakarta Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği, Endonezya'nın Genel Ekonomik Durumu ve Türkiye ile Ekonomik-Ticari İlişkileri, 2008
- Birleşmiş Milletler İstatistik Bölümü Verileri, www.trademap.org
- TÜİK Verileri